

RESUME

Historicky doložené počátky Roudnice nad Labem sahají do 12. století. Roudnice byla tehdy městem pražských biskupů, kteří zde zbudovali románský hrad. V průběhu 13. století dostává osídlení pod hradem městský charakter. Po osvobození města z jeho obsazení vazalem Oty Braniborského (1279) dává pražský biskup Tobiáš z Bechyně město opevnit a v roce 1294 zde zakládá kostel Narození Panny Marie. Rozkvět města přichází za episkopátu Jana IV. z Dražic. Ten dal v roce 1310 postavit v Roudnici druhý kostel, zasvěcený sv. Václavovi. Po svém návratu z Avignou, kde se deset let soudil před papežským dvorem, přivedl do Čech novou řeholi augustiniánů kanovníků, pro které roku 1333 zakládá v Roudnici klášter. Vedle kostela Panny Marie byl pro řeholníky postaven nový kostel bazilikálního typu, přičemž ze starého kostela se stala sakristie. Nový klášter se stal centrem hluboké mariánské zbožnosti, vzdělanosti a umění. V roce 1421 byl však klášter vypleněn husitskými vojsky. Pokus o obnovu řeholního života po roce 1436 se nakonec nezdařil a duchovní správa v Roudnici v průběhu 15. století plynule přešla k utrakvistu.

Katolickou obnovu zahájila po roce 1603 Polyxena z Pernštejna, provdaná roku 1603 za Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkowicz. Ke kostelu Panny Marie byl opět dosazen katolický kněz s čestným proboštským titulem. Obnovu katolického náboženství na panství měla podpořit též fundace kapucínského kláštera v sousedství lobkowiczského zámku. Po porážce stavovského povstání v letech 1618–1620, které roudničtí měšťané napodobili vzpourou proti vrchnosti, došlo ke státem nařízené rekatolizaci, kterou roudničtí Lobkowiczové na svém panství významně podporovali. Na konci třicetileté války, po několikerých průtazích nepřátelských (vesměs luteránských) vojsk, byla již celá Roudnice minimálně na venek katolická.

V letech 1654–1655 proběhly opravy kostela, který válku přečkal jen s menším poškozením při drancování švédských vojsk v Roudnici roku 1643. V roce 1676 však město zachvátil velký požár, který zničil také kostel Narození Panny Marie i budovu proboštsví. V následujících letech byl kostel jen provizorně zastřešen. Důsledná oprava chrámu na sebe nechala čekat až do roku 1725. Tehdy patron kostela kníže Filip z Lobkowicz pověřil architekta Františka M. Kaňku vypracováním projektu přestavby ve stylu barokní gotiky. Realizace Kaňkova návrhu se ujal litoměřický stavitel Oktavián Broggio. V roce 1728 byla hrubá stavba vysvěcena, ale stavební práce se protáhly až do roku 1733. Celkové náklady činili bezmála 24.000 zl.

Interiér kostela byl zařizován v průběhu celého 18. století. Celkem zde bylo postaveno 10 oltářů, jejichž retáblí a výzdoba z umělého mramoru je dílem především roudnického štukatéra Jana Hennevogela. Kostel byl pak dále doplňován barokními obrazy a devocionáliemi, stejně tak i velkým množstvím liturgických předmětů a rouch. V průběhu 18. století pak barokní charakter Roudnici vtiskla řada dalších drobných sakrálních staveb – kaple sv. Viléma, Josefa, Rosálie a Všech Svatých jakož i mariánský, svatojánský a svatovavřínecký sloup.